

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії
Кафедра культурології
Кафедра документальних комунікацій

**СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЦЕНТР
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО, НАУКОВОГО ТА
КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО
ПРОЦЕСУ**

(Збірник матеріалів IV-ї
науково-практичної конференції
30-31 серпня 2010 року)

Рівне 2010

УДК 027.7
ББК 78.34 (4Укр)
С 91

Сучасна бібліотека вищого начального закладу як центр інформаційного забезпечення навчального, наукового та культурно-просвітницького процесу: зб. матеріалів 4-ї науково-практичної конференції 30–31 серпня 2010 р. / ред. С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк, І. О. Мирончук, Л. С. Кушка. – Рівне: РДГУ, 2010. – 95 с.

Відповідальний за випуск:

Грипич С. Н. – доцент,
директор наукової
бібліотеки РДГУ.

Комп'ютерна верстка

Поліщук О. С. –
інженер–програміст.

Рецензенти:

Рогова П.І. –
кандидат історичних наук,
директор ДНІПБ України
ім. В. Сухомлинського.

Бандилко Л.Ф. –
кандидат історичних наук,
доцент кафедри
бібліотекознавства і
бібліографії РДГУ.

У збірник матеріалів конференції увійшли тексти доповідей, у яких різнобічно висвітлено діяльність наукової бібліотеки РДГУ, спрямованої на допомогу навчальному, науковому та культурно-просвітницькому процесу. Автори доповідей висвітлили і свої пропозиції щодо подальших перспектив розвитку університетської бібліотеки.

Рекомендовано до друку методичною радою
наукової бібліотеки РДГУ
Протокол №7 від 19 серпня 2010 р.

©Наукова бібліотека РДГУ
Рівне, вул. Остафова, 31

УДК: 025.3

М.Р. СУПРУНЕЦЬ

головний бібліотекар
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

КОРПОРАТИВНА КАТАЛОГІЗАЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

***Резюме.** У статті розглянуті питання корпоративної каталогізації в бібліотеках ВНЗ, висвітлені цілі, завдання, мета та об'єктивні й суб'єктивні умови побудови корпоративної мережі в Україні.*

***Ключові слова:** корпоративні технології, корпоративна каталогізація, корпорації бібліотек, бібліотеки вищих навчальних закладів.*

У сучасному світі глобальної інформатизації змінюється роль та розширюються функції бібліотек як основних накопичувачів інформаційних ресурсів. Бібліотека розширює методи та засоби роботи з інформаційними потоками, засвоює технологію архівування джерел електронної інформації та їх аналітико-синтетичну обробку, створює і використовує нові інформаційні продукти.

Модернізація вищої освіти на шляху до європейської світової інтеграції відкритого інформаційного суспільства зумовлює необхідність інтенсивних змін у роботі бібліотеки вищого навчального закладу.

Реалізація місії та основних функцій бібліотеки вищого навчального закладу, складність і багатоаспектність інформаційних потреб користувачів зумовлює необхідність розроблення і реалізації ефективної стратегії реформування її діяльності на основі використання можливостей новітніх технологій. На етапі становлення електронного середовища відбуваються значні зміни у формах і засобах подання, використання та поширення знань.

Формування електронних каталогів окремих бібліотек, задоволення потреб сучасного користувача, забезпечення оперативного доступу до бібліотечно-інформаційних ресурсів як власного виробництва, так і придбаних, вимагає координації зусиль для найбільшої ефективності такого процесу. У цьому зв'язку питання

співпраці та координації зусиль бібліотек для реалізації корпоративних проєктів набуває особливого значення. Не в змозі переробити самостійно масиви документів на традиційних паперових носіях, бібліотеки самостійно створюють корпорації регіонального рівня, впливаються у вже існуючі корпорації, координують свою діяльність у створенні та переробці інформації.

Питання створення центрів корпоративної каталогізації в Україні залишається актуальним і дотепер. Ця тема знаходить своє відображення в законах України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів, програмах, створених на державному та регіональному рівні. Так, у прийнятому на рівні закону документі “Про національну програму інформатизації”, складовою частиною якого є підрозділ “Електронна бібліотека”, ставиться конкретне завдання: створити центри корпоративної каталогізації. У Законі України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” зазначається, що корпоративна взаємодія бібліотек неможлива без корпоративної каталогізації. [4; с.22]

Над вирішенням проблеми створення зведеного Українського корпоративного електронного каталогу сьогодні працюють провідні бібліотеки України, які створили Центр корпоративної каталогізації.

Що ж спонукає до утворення корпоративних мереж бібліотек і, зокрема, каталогів? Це:

- потреба суспільства у загальному й повному доступі до наявних інформаційних ресурсів;
- постійне та швидке зростання обсягів світових інформаційних ресурсів;
- відсутність у кожній окремій установі можливості задовільнити інформаційні потреби користувачів тільки своїми фондами, базами даних тощо;
- розвиток інформаційних та телекомунікаційних технологій і, відповідно, підвищення вимог до професійної підготовки персоналу;
- недостатня можливість бібліотек та інформаційних установ підтримувати тільки власними зусиллями належний фаховий рівень своїх працівників.

Однією з головних перешкод на шляху широкомасштабного створення корпоративних електронних каталогів в Україні є невідповідність програмних бібліотечних платформ (як широковідомих “УФД/Бібліотека”, “ІРБІС”, “Liber”, так і створеними для роботи окремої бібліотеки), форматів представлення даних, застосування різних класифікаційних таблиць, заповнюється різна кількість полів бібліографічного опису, відсутність єдиного тезаурусу, відсутність в ряді бібліотек прямого виходу в Internet, недостатнє матеріально-

технічне забезпечення бібліотек. Для вирішення цих проблем потрібні час, матеріальні засоби, залучення спеціалістів та добра воля учасників проєктів. Над вирішенням цих проблем також працює Центр корпоративної каталогізації шляхом створення формату представлення бібліографічних даних УкрМАРК. Над лінгвістичним забезпеченням проєкту працюють фахівці НІБ України ім. В. Сухомлинського, вони створили інформаційно – пошуковий тезаурус, який допоможе уніфікувати пошуковий образ документа.

У рамках окремої установи й навіть групи установ забезпечити інформаційну підтримку національного інформаційного порталу неможливо. Тому концепція організації ресурсної підтримки центрального Internet-порталу повинна базуватися на принципі поєднання усіх моделей мережевої співпраці: централізованої, кооперативної, корпоративної.

Будь-яка корпоративна бібліотечна система або мережа – це єдиний комплекс організаційних, технологічних, технічних та інформаційних засобів, призначених для створення й використання поєднаних інформаційних ресурсів з метою найбільш повного задоволення соціальних, культурних, наукових і навчальних потреб користувачів, а також раціонального використання трудових і матеріальних ресурсів. Саме через упровадження корпоративних проєктів у бібліотеках, які є інформаційними центрами, стає можливим більш широкий обмін інформацією, ефективнішою – допомога користувачеві в пошуку інформації.

Корпоративна каталогізація є невід’ємною складовою корпоративних бібліотечних мереж. Це – добровільне об’єднання бібліотек з метою спільної одноразової наукової обробки документів та подальшого відображення їх у електронному каталозі.

Метою створення корпоративних систем є підвищення ефективності, оперативності та якості інформаційного забезпечення користувачів, упровадження нових інформаційних послуг за рахунок участі в формуванні об’єднаного інформаційного ресурсу загального користування серед учасників системи.

Серед переваг використання можливостей корпоративної каталогізації:

- скорочення витрат на каталогізацію;
- економія часу, енергетичних, технічних ресурсів;
- створення умов для віддаленого документного пошуку;
- бібліотеки-учасниці уникають дублювання розпису видань, одержують можливість покращити якість власних бібліографічних описів;

- забезпечується стандартний підхід до формування описів, файлів-рубрикаторів, авторитетних файлів, словників, тезаурусу та інших допоміжних файлів та баз даних;
- спеціалісти-бібліографи постійно підвищують рівень кваліфікації шляхом запозичення нових методик, які пропонуються бібліотеками-учасницями корпорацій, освоюють нові програмні засоби, формати представлення даних.

Досвід корпоративних об'єднань різних країн світу показує, що процес побудови корпоративної бібліотечної мережі за мету має поставити:

- інтеграцію інформаційних ресурсів бібліотек та надання широкого й вільного доступу користувачам до фондів бібліотек-учасниць як до єдиного інформаційного ресурсу;
- оформлення бібліографічних записів відповідно до національних і міжнародних стандартів для уніфікації роботи з ними;
- створення центру корпоративної каталогізації, інших корпоративних сервісів і служб;
- ретроспективна конверсія каталогів бібліотек;
- виконання віддаленого замовлення та отримання документів через систему МБА, включно з електронною доставкою документів (ЕДД);
- упровадження системи організаційної, технічної й технологічної взаємодії бібліотек-учасниць у режимі реального часу.

Корпоративним бібліотечним об'єднанням притаманна поетапність розвитку, ініціативність, постійне вдосконалення роботи в процесі співпраці, пошук нових методів та форм взаємодії.

У зв'язку з цим, визначено цілі корпоративних бібліотечних об'єднань:

- 1) використання бібліотек як інструментів національної політики в галузі освіти та інформації;
- 2) розробка стратегії кооперації бібліотек та інших учасників освітнього та інформаційного середовища;
- 3) формування єдиного науково-інформаційного простору України;
- 4) покращення якості надання послуг користувачам з метою якнайповнішого задоволення інформаційних потреб;
- 5) розвиток діяльності бібліотек на базі запровадження сучасних інформаційних технологій, комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, Інтернет-технологій;
- 6) забезпечення якості завдяки визначенню та впровадженню єдиних стандартів, положень та іншої нормативної документації;
- 7) оптимізація запровадження інноваційних заходів у бібліотеках;

- 8) підтримка міжнародного, національного, регіонального й міжгалузевого обміну знаннями та досвідом роботи з питань кооперації між бібліотеками, а також спільних організаційних заходів.

При створенні бібліотечних консорціумів вирішуються наступні завдання:

- 1) Розробка планів, програм розвитку корпоративних бібліотечних об'єднань задля впровадження в практику роботи бібліотек на основі узгоджених пропозицій.
- 2) Забезпечення якості послуг бібліотекарів завдяки впровадженню сучасних інформаційних технологій.
- 3) Модернізація бібліотечної роботи завдяки прийняттю інноваційних рішень з організаційних та технологічних питань.
- 4) Уникання дублювання при обробці літератури, що надходить за рахунок копіювання бібліографічних і авторитетних записів із зовнішніх джерел (бібліотек, крупних інформаційних центрів) по мережі Інтернет.
- 5) Надання ефективного доступу до інформаційних ресурсів інших бібліотек – перехід від володіння фондами однією бібліотекою до розподілення фондів між бібліотеками.
- 6) Перехід до більш ефективних форм упровадження інформаційних технологій для створення електронних бібліотек.
- 7) Підвищення кваліфікації співробітників у галузі бібліотечно-інформаційних технологій.

Найбільшим у світі бібліотечним кооперативом, що допомагає обслуговувати користувачів, надаючи електронний доступ до знань шляхом інноваційних технологій та співпраці з різними бібліотеками є OCLC (Online Computer Library Center), що сьогодні виконує функції світового каталогу. Його головне завдання – збір бібліографічних записів від бібліотек і надання можливості їх використання всім іншим бібліотекам. OCLC – некомерційна організація, що обслуговує 57 тис. бібліотек із 112 країн світу. Каталог OCLC має 82 млн. бібліографічних записів, створених бібліотеками всього світу, що відтворюють інформацію про книги за 4000 років 400 мовами. Кожні 12 секунд до каталогу приєднується новий запис.

У 1993 році Міністерство Культури Російської Федерації стало ініціатором і координатором діяльності зі створення корпоративної мережі російських бібліотек. Програма ЛІБНЕТ була затверджена в 1997 році. Сьогодні учасниками центру є 36 бібліотек різних типів. Досвід корпоративного проекту формується на базі бібліотек Росії МАРС, організатором його в 2000 році виступила Наукова бібліотека Челябінського державного університету, а склад учасників понад 80 бібліотек Росії та країн СНД.

Ще одним великим проектом є створення НЕІКОН – російського консорціуму, який надає бібліотекам, вищим навчальним закладам та іншим організаціям у Російській Федерації онлайнвий доступ до електронних журналів. Члени консорціуму мають можливість передплати деяких найважливіших електронних журналів у галузі точних наук, технології та гуманітарних наук. Консорціум НЕІКОН входить до складу eIFL (спільний проект Інституту відкритого суспільства (Будапешт) та видавництва EBSCO Publishing). [7; с.48-49]

Українські бібліотеки розвиваються досить повільно щодо питань кооперації, які потребують активізації. Бібліотеки вищих навчальних закладів України, мають необхідний потенціал для створення корпоративних об'єднань, це – автоматизовані робочі місця, наявність комп'ютерної та копіювальної техніки, наявність Інтернету, високий рівень кадрового забезпечення. Але поки що лише окремі українські бібліотеки самотужки створюють власну локальну мережу корпоративної каталогізації. Можна назвати декілька вдалих корпоративних проектів серед українських бібліотек.

На міжнаціональному рівні створено Прикордонний російсько-український університетський Консорціум, головною метою створення якого стало підвищення якості вищої освіти шляхом організації і координації співробітництва класичних університетів прикордонних областей Російської Федерації та України. В рамках консорціуму створена Рада директорів бібліотек університетів Консорціуму. Співробітництво бібліотек здійснюється за наступними напрямками: безкоштовне обслуговування викладачів і студентів університетів Консорціуму в університетських бібліотеках-учасників Консорціуму; впровадження електронної доставки документів у бібліотеки університетів Консорціуму; регулярний книгообмін науковими працями вчених університетів між бібліотеками; розміщення на сайтах бібліотек інформації про бібліотеки-учасниці Консорціуму; проведення спільних зборів і конференцій, присвячених актуальним питанням бібліотечної справи, бібліотекознавства і бібліографії з обов'язковим виданням матеріалів тощо.

Ще один регіональний проект створення корпоративного інформаційного порталу на базі регіонального ВЕБ-серверу міста Миколаєва. З ініціативою його створення виступила Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова. Цей проект фінансується завдяки гранту, отриманому від Міжнародного фонду “Відродження” та Інституту “Відкрите суспільство”. Тематика регіонального порталу досить різноманітна і в його створенні та наповненні беруть участь, крім обласної універсальної наукової бібліотеки, бібліотеки ВНЗ та фірми з розробки дизайну.

Багаторічний досвід НТБ НТУУ «КПІ» свідчить про наявність двох головних складових у корпоративній роботі бібліотеки. Перша – це співробітництво з підрозділами та факультетами самого університету. Друга – це кооперація зусиль у бібліотечному (фаховому) середовищі. Так само, як корпоративність або солідарність бібліотеки з підрозділами вищого навчального закладу дають відчутний ефект та економію колосальних ресурсів у його масштабах, так і корпоративні проекти з іншими бібліотеками та установами дають можливість скоротити витрати на традиційні бібліотечні процеси, які повторюються в більшості з них.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що в сучасних умовах можливості однієї окремо взятої бібліотеки не дозволяють повністю задовольнити інформаційні потреби користувачів, забезпечити оперативний пошук та надання користувачам якнайповнішої інформації. На наш погляд, майбутнє – за бібліотечними корпоративними об'єднаннями. Ці питання необхідно вирішувати на загальнонаціональному рівні якнайшвидше, щоб Україна ввійшла повноправним членом до світового інформаційного середовища. Кооперативні засади дозволять заощадити колосальні фінансові ресурси, зекономити час на науково-технічну обробку документів, уникнути дублювання, покращити оперативність та якість обслуговування користувачів тощо. Все це сприятиме створенню єдиного інформаційного простору України та подальшій інтеграції у світове інформаційне суспільство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башун О.В. Глобальна бібліотечна кооперація: історія та сучасність / О. Башун // Бібліотечний форум України. – 2003. – № 2. – С. 29–30.
2. Визір О. Створення корпоративного інформаційного порталу на базі регіонального ВЕБ-серверу / О. Визір // Бібліотечна планета. – 2004. – № 4. – С.93.
3. Вилегжаніна Т. До питання створення центру корпоративної каталогізації: підходи і перспективи / Т. Вилегжаніна, Є. Одинець // Бібліотечна планета – 2005. – № 1. – С.15–18.
4. Зніщенко, М. Про проект доповнень до Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" та його вплив на розвиток бібліотечної справи в Україні / М. Зніщенко // Вісник Книжкової палати. – 2007. – №9. – С.21 – 24.
5. Купесок Л. Проблемы создания и функционирования корпоративной базы данных на основе опыта Донецкой ОУНБ / Л. Купесок // Бібліотечний форум України. – 2003.– № 2. – С. 34–36.

6. Монастырева В. Университетские библиотеки в системе высшего образования / В. Монастырева // Бібліотечний форум України. – 2005. – № 2. – С.28–33.

7. Саломатова О.И. Влияние корпоративных проектов на инновационную деятельность библиографов / О.И. Саломатова // Научные и технические библиотеки. – 2005. – №12. – С. 47–54.

8. Шемаєва Г.В. Електронні ресурси бібліотек України в інформаційному забезпеченні науки: стан та перспективи розвитку / Г.В. Шемаєва // Бібліотечна планета. – 2006. – № 4. – С.21–25.

9. Шилюк О. Використання нових технологій в спільній діяльності бібліотек: кооперативний каталог / О. Шилюк // Бібліотечний форум України. – 2003. – № 1. – С.14–16.

10. Ярошенко Т. Бібліотечні консорціуми: перспективи розвитку / Т. Ярошенко // Бібліотечний форум України. – 2006. – №4 – С.7–11.

УДК: 027.7: 655.41 (477.81)

Л.М. БУРАВКОВА

зав. сектором
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ НА ДОПОМОГУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ ОСВІТНЬОГО ТА НАУКОВОГО ПРОЦЕСІВ

Резюме. У статті аналізується інформаційне забезпечення освітнього та наукового процесів, видавнича діяльність наукової бібліотеки РДГУ.

Ключові слова: видавнича діяльність, інформаційне забезпечення, освітній та науковий процес, бібліографічні показники.

Пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти України є її інтеграція у світовий та європейський освітній простір. Упровадження кредитно-модульної системи впливає на діяльність бібліотеки вищої школи, яка, безумовно, є його інформаційним центром. Підвищення якості освітнього процесу здійснюється шляхом використання новітніх технологій, адаптації в інформаційному просторі, цілеспрямованому формуванні інформаційної культури. Таким чином, рівень та якість

Зміст

1. <i>Грипич С. Н.</i> СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЦЕНТР ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО, НАУКОВОГО ТА КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ПРОЦЕСІВ	3
2. <i>Тарасюк Г. М.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ФОНДІВ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ	19
3. <i>Шиховцова І. Б.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРВІСУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ	27
4. <i>Луцишина Т. С.</i> БІБЛІОТЕКИ ВНЗ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	32
5. <i>Супрунець М. Р.</i> КОРПОРАТИВНА КАТАЛОГІЗАЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	35
6. <i>Буравкова Л. М.</i> ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ НА ДОПОМОГУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ ОСВІТНЬОГО ТА НАУКОВОГО ПРОЦЕСІВ	42
7. <i>Глушук О. Г.</i> НАУКОВЕ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “КУЛЬТУРОЛОГІЯ” У ФОНДАХ БІБЛІОТЕКИ РДГУ	49
8. <i>Білявцева О. В.</i> ІСТОРІОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	53

9. <i>Сем'як С. П., Глущик Г. Р.</i> ВІДДІЛИ ОБСЛУГОВУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В РАКУРСІ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ	61
10. <i>Лешкевич Г. Д.</i> ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЧИННИК УСПІШНОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ	65
11. <i>Мельничук Г. П., Боровець К. М.</i> ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА КОРИСТУВАЧІВ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У РДГУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)	70
12. <i>Семенюк Г. П.</i> НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ: ТРАДИЦІЙНІ НАПРЯМКИ ТА СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ	74
13. <i>Поліщук С. М.</i> ПРОФЕСІЙНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ — ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВНЗ	79
14. <i>Бережняк О. В.</i> РОЛЬ МІСЦЕВИХ ВИДАВНИЦТВ У ФОРМУВАННІ ДОКУМЕНТНОГО ПОТОКУ РЕГІОНУ	85